

kertbarát intézmény vezetőjének. Külön kiemelésé érdemel, hogy a szerző, bár a kert történetével foglalkozott, mégsem felejtette el az ügy érdekében sokat tevő igazgatók, titkárok, munkatársak neveit megemlíteni, a parkszépítés munkájában kulcsszereplő kertészeket méltatni.

Az album formátum szerencsés választás volt, mivel így nagyobb és értelmezhetőbb formátumú térképek és képek, fotók közlését tette lehetővé (216 oldalon összesen 216 képet láthat az olvasó, melyek nagy része eddig közöletlen volt). A mostanában anyagi okok miatt igen ritka teljes körű színes nyomtatásért külön köszönet a kiadásért felelős Nemzeti Múzeumnak. A kiváló papíralap és a nagyszerű műszaki előkészítés a Pauker Nyomdaipari Kft. munkatársait, a kötet olvasószerkesztése és tördelése Bertók Krisztinát dicséri. A kötet szakmai lektora a kiváló kerttörténész, Alföldy Gábor volt.

Nyilván nem mindenki indul majd el a Múzeumkertbe kezében a Debreczeni-Droppán Béla által írt kalauzzal, de a látogatásuk előtt vagy után biztosan nagyon sokan érdeklődve olvasnak majd a látottakról. Talán még jobban közkinccsé tehetnék ezt a remek ismeretterjesztő munkát, ha egy hajtogatható és rövidített változatot (térképpel mellékelve) ingyen minden érdeklődő látogató kezébe is adna a múzeum.

(*Debreczeni-Droppán Béla*: Múzeumkereti kalauz. A Magyar Nemzeti Múzeum kertjének története. Magyar Nemzeti Múzeum–Martin Opitz Kiadó, Budapest, 2019. 216 oldal)

Majdán János

EMLÉKEZÉS KOVÁCS LAJOSRA

Dorog Város Önkormányzata és Dorog Város Barátainak Egyesülete jelentős, szép és sikeres rendezvényen, reprezentatív kiállítású kötettel tisztelgett néhai Kovács Lajos (1949–2017) író-szerkesztő, költő, kritikus, tanár, helytörténész munkássága előtt a

felújított József Attila Művelődési Házban. Könyvbemutató keretében idézték fel e ki-magasló szellemi teljesítményt magának mondhatott, mára már az ő emlékét ápoló könyvvé szerkesztett életmű fontosabb területeit, állomásait. Az esemény jelentőségét aláhúzta, hogy a bevezető gondolatokat mondó dr. Tittmann János polgármesteren kívül a város volt és jelenlegi alpolgármestere is jelen volt. Ők szintén méltatták Kovács Lajos munkásságából azt a részt, amelyet ők ismertek a legjobban, s amely területen együtt dolgozhattak vele.

Elsőként Bombitz Attila szegedi irodalomtörténész, egykori barát és tanítvány, az emlékkötet egyik szerkesztője beszélt a közös Kincskereső Táborokról, utalt a Szegeden megjelenő hasonló című lapnál kötött barátságukról, a közös munkáról. Ezen túl Bombitz szólt az összeállítás elkészítésének folyamatáról, „kulisszatitkairól”. Nem volt könnyű dolga, hiszen több tucat szerző emlékeit, írásait kellett egységes köteté formálni. Ezenkívül a műben helyet kaptak Kovács Lajos regényeinek részletei, továbbá „*Lalyosch*”, ahogy a rá jellemző tréfás hangulatában magát írásban nevezte, dorogi pedagógusi, tanári és alkotó éveiről szóló saját kronologikus írása. Itt került közlésre először a *Nevető félreértelmező szótára* is. Bombitz Attila, a kötet szerkesztője, reményét fejezte ki, hogy lesznek még olyan irodalmi műhelyek, amelyek fontosnak gondolják Kovács Lajos munkáinak megőrzését.

Az egyik ilyen irodalmi műhely nem más, mint a Tatabányán már 50 éve megjelenő *Új Forrás* folyóirat, amely három másik hasonló lappal együtt őszi száma egyikében részleteket közölt a november 3-án 70 éve született szépiró, kritikus alkotásaiból. Dr. Monostori Imre irodalomtörténész, e lap korábbi főszerkesztője pályá- és szerkesztőtársi kapcsolatuk jellemző részleteinek tükrében idézte fel Kovács Lajos magas minőséget képviselő írói-költői munkásságát, szerethető emberi habitusát. Monostori

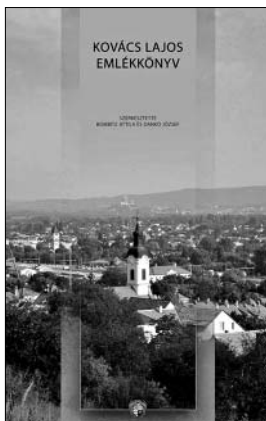
pontosnak és találónak nevezte Kovács Lényeglátó és láttató kritikusi tevékenységét. Rámutatott arra is, hogy a szerző műveinek címével is figyelemfelhívó alkotásokat hozott létre, amiket a Móra Kiadó és az *Új Forrás* folyóirat könyvsorozatának keretében gondoztak az ezen értékeket felismerő és közölni hivatott kortársak. Kovács Lajos *Új Forrásban* megjelent interjút főként dorogi kötődésű jelentős személyiségekkel készítette. Ez a szerző helytörténeti munkásságának, Dorog és környéke kulturális és társadalmi folyamatait megragadó szellemiségének részét képezte. A lokálpatriotizmus fogalmával nem teljesen leírható, szerteágazó, de ennek mentén a szó tágabb értelmében tanári-nevelői, környezetét fáradhatatlanul művelő munkásságát értékközpontúsága foglalja egybe.

A pedagógus Kovács Lajosról a pályatárs, Jászberényi Károly alpolgármester osztotta meg gondolatait a jelenlévő barátokkal, volt kollégákkal, szerkesztőkkel, tanítványokkal, a sok évtizedes eredményekben gazdag pályafutás tanúival, tisztelőivel. A tanár kolléga kiemelte: a felnövekvő generáció számára is be kell mutatni Kovács Lajos példaadó személyiségét, a helyi értékeket gazdagító szellemi örökségét. A TANÁR ÚR a helyi Zrínyi Ilona Általános Iskolában a tehetségek gondozásáért végzett, a Zsolnai-módszeren alapuló és helyi kiadványokban is megjelent munkássága révén örökítette tovább hatalmas tudásának megannyi részletét.

A helytörténész Kovács Lajost Dankó József, a kötet másik szerkesztője, Dorog Város Barátainak Egyesülete jelenlegi elnöke mutatta be. Kiemelte módszertani felkészültségét, s egy apró példán keresztül érzékelte, milyen súlyt fektetett a részletekre. Két, Dorogról készült Koszkol Jenő-fest-

mény idejének datálását Schmidt Sándor és Gáthy Zoltán iratai egy-egy részletének összevetésével sikerült megállapítania Kovács Lajosnak.

Az életmű egészéről sokat elmond a bibliográfia, amely 14 kéthasábosra szedett oldal, s amelynek összeállítása lehetetlen vállalkozás lett volna a szerző ki nem adott műveinek ismerete nélkül. Sokat és minőségi színvonalon írt, mennyiség és minőség nála együtt járt, akár országos hírű gyermekíró, költő, akár a Dorog város helytörténetét feldolgozó-bemutató szerző, szerkesztő tevékenységét nézzük is. Ez utóbbinál maradva szeretném kiemelni a *Dorogi Füzetek* sorozatról még Lajos életében írott gondolataimat, amelyeket újra olvasva úgy érzem, tágabb értelemben is érvényesek, most hogy emlékezünk. A dorogi példa, melynek motorja, „helyi napszámosa” ő volt, egy több évtizedes, hiteles várostörténeti dokumentumokban, és feldolgozások-

ban testet öltött munka, ami azóta már a megyei értéktárat is gazdagítja.

A várostörténet kutatásának és bemutatásának nemcsak helyi értéke van, de megyei szinten is kiemelkedő sorozata a honismereti mozgalomnak. Amit az 1990-es indulása óta a szerkesztők, szerzők a Dorog Város Barátainak Egyesületében annak 1988-as megalakulása óta, a múlt értékeinek kutatásában, közkinccsá tételében a közértettek és tesznek, az több mint figyelemre méltó. A civil egyesület várospolitikai szerepvállalásának megannyi ténye mellett egyik tevékenységi köre „csak” a kultúrateremtés, -ápolás, a várostörténet értékeinek megmentése, de eredményei országosan is a kiemelkedők közé sorolhatók. A *Dorogi Füzetek* című könyvsorozat a település múltját feltárni kívánó igénnyel jelenüket, jelenüket is jobbítani szándékozó törekvések

egyre kiteljesülő szellemi megfogalmazásaként értelmezhető. A kezdetben kitűzött cél eléréséhez, a várostörténeti monográfia megírásához a kötetek jó alapot szolgáltatnak, de sok még a mondandó, ami által egyre közelebb kerül a város ahhoz, hogy kellő ismeretekkel rendelkezzen önmaga történelméről, értékeiről. Ezzel gazdagítja, nemcsak megyei kulturális örökségünk, értékeink sorát, szellemi erőfeszítéseinek nagyságát, eredményeit elismerendő. Van miből merítenünk!

(Kovács Lajos emlékkönyv. Szerk.: *Bombitz Attila–Dankó József*. Dorog Város Önkormányzata, Dorog, 2019. 171 oldal)

Horváth Géza

ÖSSZEGZÉS EGY JELES NÉPMŰVÉSZ SZÜLETÉSÉNEK 100. ÉVFORDULÓJÁN

Kevés olyan népi alkotóművészt ismerünk, akinek neve úgy összekapcsolódott szülőfalujával, mint Vankóné Dudás Julié (1919–1984). A Galga vidéke és benne Galgamácsa néprajzi szempontból jobban kutatott, mint az átlag magyar falvak, de a felfokozott figyelem nemcsak a régió falvanként különböző, színes viseletének, hímzéseinek, hagyományos paraszti életmódjának, hanem ennek a sokoldalúan tehetséges asszonynak is köszönhető.

Születésének 100. évfordulójára szép és információ-gazdag képeskönyvet adott ki a galgamácsai Hagyományörző Egyesület Klamár Zoltán és Villányi Péter néprajzkutatók kísérőtanulmányával, Gulyás Magdolna szerkesztésében. Ebből a fényképekkel és Vankóné színes rajzaival, festményeivel, kiállítás-meghívókkal és plakátokkal illusztrált kötetből hiteles és árnyalt képet kapunk

egy vérbeli művész-egyéniség életéről és tevékenységéről.

Dudás Juli/Juló gyakran hangoztatta és meg is írta önéletrajzi ihletésű falu-monográfiájában („Falum, Galgamácsa...” Szerk.: *Ikvainé Sándor Ildikó*. Szentendre, 1983., második, bővített kiadás), hogy a „néprajzosok tanítottak látni”. Valóban, ő a kutatók biztatására kezdte tudatosan is megörökíteni szülőfaluja kultúráját: lerajzolni, lefesteni a szokásokat, összegyűjteni a dalokat, énekes gyermekjátékokat. Szerencséjére már kislánykorában olyan szakemberekkel találkozott, mint Bartók Béla, Kodály Zoltán és Gönyey (Ébner) Sándor, akik vendégszerető házuknál szálltak meg. Gönyey 1920 és 1944 között a Néprajzi Múzeum munkatársaként járt Galgamácsán (is) és tulajdonképpen ő „fedezte fel” a szépen rajzoló kislányt. Nemcsak tematikus rajzolásra biztatta őt és iskolatársait, hanem egy olyan hagyományörző énekes csoport megszervezésére is, akikkel együtt Dudás Juli már 1939-ban felléphetett Budapesten a Gyöngyösbokréta-mozgalom műsorában.

„*Ez volt az első szikra, ami a csoportok szervezésében és oktatásában végigkísért az életem szürke hétköznapjain és jeles ünnepe napjain át. Negyven éven át már a harmadik nemzedék csoportja váltja egymást a kezem alatt*” – írta Vankóné 1972-ben megkezdett önéletrajzában. Egyik legfontosabb „forrása”, mondhatni mestere édesapja, Dudás Ferenc volt, aki a hagyományos paraszti szokásokra, viselkedésformákra és dalokra megtanította, és mindig arra ösztökölte lányát, hogy „más”, több legyen, mint kortársai.

Dudás Juló úgy vált Galgamácsa folklórjának tudatos gyűjtőjévé és továbbhagyományozójává, országos híró naiv festővé, hogy közben paraszti munkát végzett, idős

